

KITEKINTŐ

Kocziszy György

Egy tiszta ember, tiszta gondolatai: gondolatok Muzslay István munkásságát bemutató emlékkötet kapcsán

A második világháborút követően a szovjet fennhatóság alá került Magyarországon az eszmei, ideológiai, gondolati terror, a múlt értékeinek tudatos elhallgatása és meghamisítása káros hatással volt nemcsak történelem-felfogásunkra, de közgazdasági gondolkodásunkra is.

A kommunista hatalomátvétellel a hazai közgazdasági munkák jelentős része egyik napról a másikra nemkívánatossá váltak, a könyvtárak nyilvános polcairól eltűntették azokat a gazdaság-elméleti és gazdaságtörténeti írásokat, melyeket az új nomenklatúra nem tolerált.

Ennek a drasztikus „eszmei tisztogatásnak” lett a következménye, hogy felnövekvő generációk sora közel negyven évig egyáltalán nem vagy csak említés szintjén találkozhatott a kiegyezést követő, majd a két világháború közötti korszak kiemelkedő magyar közgazdász egyéniségeinek munkásságával (pl. Kautz Gyuláéval, Surányi-Unger Tivadaréval, Heller Farkaséval, Popovics Sándoréval és másokéval).

Hasonló sorsra jutottak a második világháborút követően, hazájukat elhagyni kényszerült közgazdászok (pl. Káldor Miklós, Lámfalussy Sándor, Scitovszky Tibor), különös tekintettel a szakmájukat hivatásként gyakorló, magyarságukat az emigrációban megtartó, nemzetüket idegenben is tovább szolgálni kívánó, tanúságtevő emberekre.

Elkötelezettsége, tartása és tudományos munkássága alapján méltán közéjük sorolható a franciául és flamandul publikáló tudós jezsuita szerzetes, Muzslay István SJ, aki a Leuveni Katolikus Egyetem (*Katholieke Universiteit Leuven*) Alkalmazott Közgazdaságtan Karának érdemes professzoraként, s az egykori Mindszenty Diákokthon jogutódjául létrehozott Collegium Hungaricum igazgatójaként számos emigrációba kényszerült magyar fiatalnak vált segítőjévé, egzisztenciális és lelki támaszává.

Tekintettel arra, hogy a torz értékrendszert mintegy négy évtizeden át következetesen súlykoló korszak máig érezhető negatív következményekkel járt, fontos és helyénvaló Muzslay Istvánnak a közgazdaságtanról vallott hitvallását feleleveníteni, írásait újraolvasni, munkásságával, értékrendjével megismerni. A Szent Ignác Jezsuita Szakkollégium gondozásában (a Pallas Athéne Educations Alapítvány támogatásával) most megjelent tanulmánykötet, a szerkesztők szándéka szerint több kíván lenni kortörténeti dokumentumnál: huszadik századi történelmünk egy tragikus időszakára, benne egy tanúságtevő, szolgáló és tanító Ember-re való visszaemlékezésnél. Előbbiek mellett a gazdasági szereplők felelősségvállalása, gazdaság és erkölcs elválaszthatatlan kapcsolata újragondolásának szándékával született írásokat foglal magában.

A recenszens mindkettő tanulmányozását ajánlja, nem csak közgazdászoknak!

Teszi ezt azért is, mert a közgazdaság tudománya – története során nem először – újfent értékrend-választás előtt áll. Bizonyosságot nyert ugyanis, hogy azokat a bajokat és társadalmi feszültségeket, amelyeket a liberális és neoliberalis gazdasági rendszer okozott, a neoklasszikus és az új-neoklasszikus közgazdaságtan eszköztárával nem lehet hatékonyan kezelni. Ismételten rá kellett döbbernünk, hogy a közgazdaságtan központi kérdéseire adható helyes válaszokat nem az ár- vagy inflációs mechanizmusokat leíró ökonometria modellekben, a szándékolt/irányított piaci instabilitás elméleteiben, a korlátlan, a „semmiből” történő pénzteremtés folyamatában, a célzott pénzüpiari deregulációban, hanem a tisztességes emberi magatartásra alapozott döntések mentén kell keresni. A kötet első részének tanulsága, hogy a közgazdaságtan hangsúlyozottan társadalomtudomány, azaz az elosztás vs. újraelosztás, a piac vs. az állam kérdéseire nemcsak a tér és idő, hanem a tudatos értékválasztásnak, erkölcsi normarendszerünk, társadalmi elvárásaink is befolyást gyakorol. Változatlanul érvényesek tehát Muzslay tanár úr sorai:

„A gazdasági folyamatokat csak mint az emberi magatartás megnyilvánulásait lehet megérteni, az organizmus analógiájának megfelelően. A magatartás meghatározói az ösztönök, az érzelmek és egyéb külső hatások.” (Muzslay István: *Gazdaság és erkölcs*. Márton Áron Kiadó, Budapest, 1993. p.:35.)

„Lehetetlen, hogy megértsük az ember gazdasági tevékenységét életének más, nem gazdasági vonatkozásaitól függetlenül. A klasszikus közgazdasági elmélet képtelen volt megérteni a gazdálkodót, akinek számára a gazdasági célkitűzések megvalósítása nem öncél, hanem eszköz magasabb céljai szolgálatában, amelyeket erkölcsi megfontolások döntően motiválnak. De maga a gazdálkodás is feltételezi az erkölcsi rendet. A gazdálkodást etikai tartalom nélkül csak az képzelheti el, aki sem a gazdálkodás, sem az erkölcs fogalmával nincs tisztában.” (Muzslay, im.: p.139.)

Az emlékkötet első részében megjelent tanulmányok szerzői egyrészt Muzslay István „Gazdaság és erkölcs” c. és „Az Egyház szociális tanítása” c. munkájáról (mindkettő a Márton Áron Kiadó gondozásában jelent meg) ad kiváló összefoglalót (Körösi István: Az embert szolgáló gazdaság).

A kötet második tanulmánya (Sárvári Balázs és Trautmann László: A munka felszabadítója) Muzslay-nak a munkáról alkotott spirituális és közgazdasági nézeteit foglalja össze. Muzslay evvel kapcsolatos nézeteinek újra olvasása azért is időszerű, mert a közgazdaságtudományok művelői mintha elfelejtették volna, hogy „munkával is lehet pénzt keresni”, a munka mintha a főáramú közgazdaságtan perifériájára került volna, ami súlyos értékrendi zavarokra utal.

A kötet harmadik tanulmánya a gazdaság, a környezet és a közjó összefüggéseit vizsgálja (Baritz Sarolta Laura: Lehet-e a mammanból talentum?). A szerző Muzslay álláspontjából kiindulva („A közgazdaság nem fizikai törvények által irányított gépezet, a társadalmi rend megteremtője, nem a piac ármechanizmusa, hanem az emberi értelem és akarat”) az emberközpontú gazdaságot állítja mondandójának középpontjába.

A kötet második része személyes visszaemlékezéseket tartalmaz azokról, akik az 1956-os forradalom leverését követő vészterhes időszakban ismerhették meg Muzslay atyát.

Kiss Ulrich: Volt egyszer egy Közép-Európa. Im memorian Muzslay István; Csontai István: Egy magyar sziget nyugaton. A leuveni Mindszenty kollégium megalapítása; B. Nagy János: Emlékezés a Mindszenty-Kollégiumra; Bangó Jenő: Az '56-os magyar diákok barátja; Hevesi László: Önzetlenül segített; Krivánszky Miklós: Muzslay atya „kispajtásai”; Bencze Lóránt: Önismeret és ismertség. Muzslay István SJ köszöntései; Horváth Alice: Ki is volt számunkra Muzslay atya?; Gulyás Balázs: Laudáció).

Soraik nemcsak azért fontosak, mert hitelesen tudósítanak az '56 utáni belgiumi emigráció sorsáról, melyről a diktatúra éveiben nem vagy csak „elferdítve” lehetett hallani, de segítségükkel olyan Embert ismerhetünk meg, aki szívében hordozta tanítványai sorsát, segítette tisztánlátásukat, s világos logikájával erősítette bennük a képességet arra „hogyan megítélhessétek, mi a helyes” (Filippi 1:10).

Jó tudni, hogy Muzslay atya gondolatai nem merülnek feledésbe. Leuvenben pedig továbbra is áll a „magyar vár”, ahol a jövődő értelmisége megismerheti a múlt tapasztalatait, pallérozhatja tudását, megszilárdíthatja értékrendjét, s mindezekkel felvértezve készülhet választott szakmája magas színvonalú művelésére, nemzete szolgálatára!

(Jezsuiták a társadalomért. Muzslay István SJ és életműve. Szerkesztette: Csontai István. Szent Ignác Jezsuita Szakkollégium, 2017.)